

Strategisk instituttprogram:
"Miljøstyring og miljøeffektivitet i
norske virksomheter"

Miljøarbeid i norske verksemder

- resultat frå spørreundersøking
i 198 bedrifter

Ingunn Saur Modahl
Johan Thoresen

Stiftelsen Østfoldforskning
OR 25.02
Desember 2002

www.sto.no

RAPPORTFRAMSIDE

Rapportnr: OR 25.02	ISBN nr: 82-7520-465-8 ISSN nr: 0803-6659	Rapporttype: Oppdragsrapport
Rapporttittel: Miljøarbeid i norske verksemder – resultat frå spørreundersøking i 198 bedrifter		Forfattar: Ingunn Saur Modahl og Johan Thoresen
Prosjektnummer: 232323	Prosjekttittel: Strategisk Instituttprogram - miljøstyring og miljøeffektivitet i norske virksomheter.	
Oppdragsgivar: Norges forskningsråd		
<p>Samandrag : Strategisk viktige miljøtema Dei miljøtema som oftast er vurdert som strategisk viktige handlar om opplæring, innkjøp og kommunikasjon (internt og eksternt). Respondentane vurderer nesten alle miljøtema til å bli viktigare i framtida enn dei er no. Store verksemder (> 250 ansatte) er meir opptatt av livsløpsperspektivet ved utvikling av nye produkt enn dei mindre bedriftene. Bedrifter som <u>planlegg</u> innføring av miljøleiingssystem er også meir opptatt av livsløpsanalysar enn verksemder som allerede er miljøsertifiserte eller som ikkje planlegg miljøsertifisering.</p> <p>Drivkrefter for forbedringar på miljøområdet Indre faktorar er viktigare enn ytre press for å få til ein systematisk forbetningsinnsats i verksemdene. ”Sammenligning (benchmarking) med tilsvarende bedrifter” er den drivkrafta som går mest fram når ein samanliknar viktige drivkrefter på 1-2 års sikt med 3-5 års sikt.</p> <p>Barrierer for miljøarbeidet Dei to viktigaste motkreftene for ein systematisk forbetningsinnsats går på tidsbruk, men også manglande investeringsmidlar, miljøkunnskap og engasjement hos avdelingsleiinga, operatørar og saksbehandlarar kjem høgt opp. Verksemder som har innført miljøleiingssystem krysser i gjennomsnitt av færre motkrefter enn verksemder som ikkje har dette.</p> <p>Miljøleiingssystem og miljøansvarlege Verksemder som har innført miljøleiingssystem viser seg i større grad å:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vere fornøgd med korleis miljøarbeidet fungerer - ha kunnskap om eigne miljøpåverknader (spesielt administrative/tenesteytande aktivitetar) <p>enn verksemder utan miljøleiingssystem.</p> <p>Dei miljøansvarlege føler at dei har god kunnskap om egne miljøpåverknader og prosessar, men slit med å heve kunnskapsnivået internt. Og sjølv om dei er klar over at også administrative og tenesteytande aktivitetar fører til miljøpåverknader, blir dette ikkje prioritert som eit viktig strategisk miljøtema.</p>		
Emneord: * Miljøstyring * Tjenesteyting * Drivkrefter * Barrierer	Tilgjengeleg: Denne sida: Åpen Denne rapporten: Åpen	Antal sider: 40 sider i rapporten 4 sider i vedlegg
<p>Godkjent Dato:</p> <p>_____</p> <p style="text-align: center;">Forfattar (sign)</p> <p style="text-align: center;">_____</p> <p style="text-align: center;">Instituttssjef (sign)</p>		

FORORD

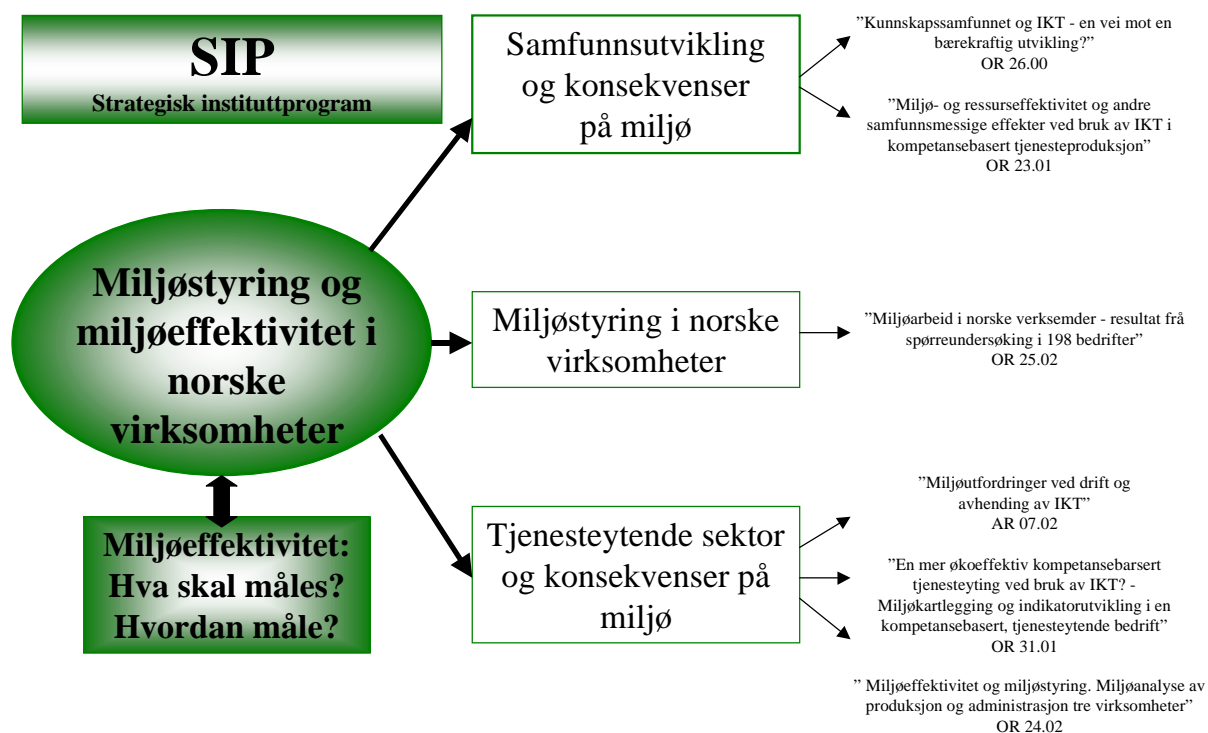
Denne rapporten er ein del av eit 3-årig strategisk instituttprogram (SIP) med tittelen ”Miljøstyring og miljøeffektivitet i norske virksomheter” ved Stiftelsen Østfoldforskning. Arbeidet vart starta i 2000 under arbeidstittelen ”Bruk av IKT i kompetansebasert tenesteproduksjon”. Målet var å få betre kunnskap om korleis bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi kan bidra til ei meir miljøriktig utvikling for verksemder innan tenesteytande sektor. På bakgrunn av resultatata frå dei to første åra vart prosjektplana revidert slik at fokus vart satt på miljøeffektar frå tenesteytande aktivitet samanlikna med miljøeffektar frå tradisjonell produksjon i bedrifter. I OECD-landa står tenesteytande sektor for om lag 70% av all økonomisk aktivitet i dag, og denne aktiviteten er i svært liten grad underlagt miljøpolitiske verkemiddel.

Arbeidet i 2002 har konsentrert seg om desse aktivitetane:

- å kartlegge korleis miljøarbeidet fungerer i norske verksemder
- å klarlegge om bedrifter i det heile tatt har fokus på miljøproblem knytta til sine egne tenesteytande aktivitetar (støttefunksjonar)
- å kartlegge bidraget til miljøeffektar frå støttefunksjonane i bedrifter samanlikna med bidraget frå produksjonsprosessane i dei same bedriftene
- å samanlikne miljøeffektar frå støttefunksjonane i produksjonsbedrifter med miljøeffektane frå ei reindyrka tenesteytande bedrift

Eit sentralt tema som vi stadig har kome tilbake til er ”miljøeffektivitet”. Korleis måler ein dette? Kva skal ein måle? Kva skjer dersom ein måler feil?

Denne rapporten tar for seg dei to første strekpunkta ovanfor. Figuren på neste side viser strukturen over tema og rapportar frå arbeidet med SIP'en i desse tre åra.

INNHALD

1	BAKGRUNN	1
2	PROBLEMSTILLINGAR	2
3	METODISK DRØFTING	3
3.1	METODISK FRAMGANGSMÅTE	3
3.2	UTVALG AV BEDRIFTER	4
3.3	DATAGRUNNLAG	5
3.3.1	<i>Fordeling etter bransje</i>	5
3.3.2	<i>Fordeling etter antal ansatte</i>	6
3.3.3	<i>Kor mange av verksemdene har miljøleingsystem?</i>	7
3.4	FEILKJELDER I SPØRSMÅLSFORMULERINGANE.....	8
4	KORLEIS FUNGERER MILJØARBEIDET I NORSKE VERKSEMDER?	10
4.1	RESULTAT FRÅ SPØRREUNDERSØKINGA	10
4.2	OPPSUMMERING OG DISKUSJON	17
5	I KOR STOR GRAD OPPLEVER VERKSEMDENE AT DEI HAR KUNNSKAP OM EIGNE MILJØPÅVERKNADER?	19
5.1	RESULTAT FRÅ SPØRREUNDERSØKINGA	19
5.2	OPPSUMMERING OG DISKUSJON	23
6	KVA FOR MILJØTEMA ER STRATEGISK VIKTIGE FOR VERKSEMDENE?	24
6.1	RESULTAT FRÅ SPØRREUNDERSØKINGA	24
6.2	OPPSUMMERING OG DISKUSJON	27
7	KVA ER DRIVKREFTER OG MOTKREFTER FOR INNSATSEN PÅ MILJØOMRÅDET?	28
7.1	RESULTAT FRÅ SPØRREUNDERSØKINGA	28
7.1.1	<i>Drivkrefter</i>	28
7.1.2	<i>Motkrefter</i>	30
7.2	OPPSUMMERING OG DISKUSJON	31
8	OPPSUMMERING OG DISKUSJON	33

Vedlegg A Spørreskjema

1 BAKGRUNN

For å sikre publikum sin rett til miljøinformasjon la Regjeringa hausten 2002 fram eit forslag om ny lov (St.prp. nr.81 (2001-2002)) som gir alle verksemder plikt til å ha kunnskap om forhold ved verksemda som påverkar ytre miljø. Det er antatt at eit slikt system vil kunne vere ein pådrivar for miljøstyringssystem i alle bransjar.

Eit anna verkemiddel som er venta å ha stor påverknad er kvotesystem for klimagassar (Stortingsmelding nr.15 (2001-2002)). Frå 2005 skal kvotesystemet omfatte all energi- og utsleppstung industri som ikkje betaler CO₂-avgift i dag. Kvotesystemet skal utvidast til å omfatte all industri etter 2008. Frå da av blir det tilrådd at også at andre bransjar blir innlemma i kvotesystemet. Det er ikkje bestemt kva for bransjar dette vil bli.

World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) og World Resources Institute (WRI) har utarbeida eit forslag til klassifisering og rapportering av klimagassar; The Greenhouse Gas protocol (2001). Der blir rapportering av klimautslepp inndelt i tre kategoriar ("scope"): direkte klimagassutslepp (1), indirekte klimagassutslepp frå produksjon av energibærarar (2) og andre indirekte klimagassutslepp (3).

Tenesteytande arbeid, i form av reine tenesteytande verksemder eller som støttefunksjonar i produksjonsbedrifter, fører til indirekte miljøeffektar gjennom innkjøp av tenester og produkt (kategori 3), men har lite direkte forureinande aktivitetar (kategori 1). Det er difor vanskelegare å kartlegge miljøpåverknadane frå tenesteytande arbeid enn frå produksjonsprosessar, og det er også vanskelegare å styre. Per i dag har difor prosessar og industriutslepp hovudfokus i mange miljøstyringsprosessar. Dei fleste land har også oppnådd reduksjonar av sine største punktutslipp. Det er imidlertid aukande utslepp frå transport av varar og personar, og stadig større bruk av energi i boligar og kontor.

Med dette som bakgrunn vart det gjennomført ei spørreundersøking for å kartlegge haldningane til miljøarbeid i norske bedrifter og for å kartlegge korleis dagens miljøleiingssystem fungerer. I tillegg vart det lagt inn innleiande (kvalitative) spørsmål om miljøbelastningar frå administrativt/tenesteytande arbeid. Det vil bli gjort ei eiga kartlegging for å finne kvantitative data på dette (Økstad og Rønning, 2002).

2 PROBLEMSTILLINGAR

Hypotesene for undersøkinga var at vi trudde at innføring av miljøstyringssystem i ei bedrift påverkar verksemda positivt når det gjeld miljøarbeid. Vi hadde også ein mistanke om at kunnskapen om miljøbelastningar frå tenesteytande aktivitetar ikkje er så høg og at dette difor er eit lite prioritert område i miljøarbeidet. Vi ønskte også å undersøke drivkrefter og barrierer for miljøarbeidet i tillegg til korleis verksemdene rangerer ulike miljøtema opp mot kvarande.

Rapporten er inndelt i fire undertema på denne måten:

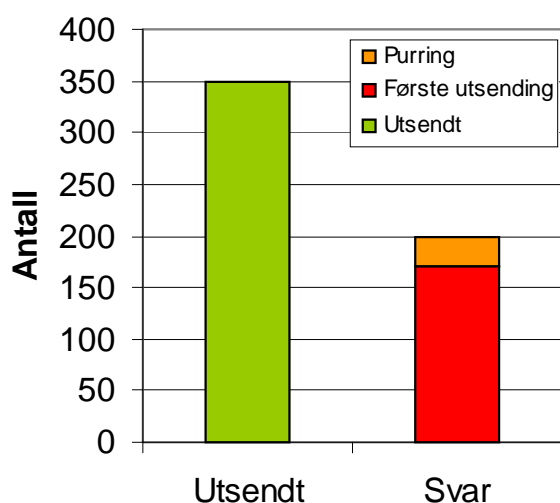
1. Korleis fungerer miljøarbeidet i norske verksemdar?
2. I kor stor grad opplever verksemdene at dei har kunnskap om eigne miljøpåverknader?
3. Kva for miljøtema er strategisk viktige for verksemdene?
4. Kva er drivkrefter og motkrefter for innsatsen på miljøområdet?

Rapporten er meint som ein datarapport for dokumentasjon av data frå spørreundersøkinga. STØ vil arbeide vidare med problemstillingane ved vidare bearbeiding og analyse av materialet. Resultat og implikasjonar frå dette arbeidet vil bli publisert i form av artiklar.

3 METODISK DRØFTING

3.1 METODISK FRAMGANGSMÅTE

Undersøkinga er basert på utsendinga av spørreskjema. Spørreskjemaet vart sendt i posten til 349 verksemder i perioden 31/5 til 12/6 2002. Purringa skjedde i to omgangar. Dei vi hadde e-postadresse til fekk purring på e-post i perioden 19/8 til 22/8. Der vi mangla e-postadresse, sendte vi purring i posten 19/9. Samtidig fekk dei med e-postadresse 2.gangs påminning. Alle som fekk purring vart oppfordra til å gå inn på ei eiga heimeside der spørreskjemaet var lagt ut slik at dei kunne svare elektronisk. Vi gjorde dette i håp om at ein ny måte å svare på ville auke svarprosenten i forhold til å sende ut ein ny papirversjon. Analysearbeidet vart starta 2/10. Da hadde det kome inn 198 svar.

Figur 3.1 viser kor mange som svarte i forhold til dei som vart spurt. Svarprosenten etter første utsending var 49%. Dei to rundane med purring auka dette til 57%. Dette må reknast som svært bra til å vere ei postal spørreundersøking.

Figur 3.1 Utsendte og innkomne spørreskjema

Ved utsending ba vi om at aktuell person i bedrifta si leiargruppe med ansvar for miljøarbeid skulle fylle ut spørreskjemaet. Dei fleste skjema der tittel er oppgit, er utfylt av mellomleiarar av typen kvalitets- og miljøsjef, teknisk sjef, HMS-ansvarleg osv., og dette gjer at svara reflekterer mellomleiarane sine haldningar til miljøarbeidet.

Der innsendte spørreskjema inneheldt uklare svar (for eksempel at det er satt to kryss når det berre skal kryssast av eitt), har vi valgt å registrere det ”minst radikale” svaret. Dette skjedde svært få gonger (< 5). På det elektroniske spørreskjemaet var det ikkje muleg å gjere slike feil. Det var derimot muleg å ikkje svare på enkeltspørsmål. Dette er registrert og kjem til syne som ”missing” i tabellar og figurar.

Datamaterialet er sortert og behandla ved hjelp av statistikkprogrammet SPSS versjon 11.0 for Windows.

Vi har hatt fokus på om antal ansatte og miljøsertifisering har innverknad på svara. På grunn av lite utvalg av verksemder i andre bransjar enn ”Industri”, har vi valgt å ikkje fokusere på bransje.

3.2 UTVALG AV BEDRIFTER

Utvalget vart bestemt av tilgjengelege adresselister frå to pågåande prosjekt i STØ (21+68 bedrifter) i tillegg til at vi brukte oversikten over ISO 14001- og EMAS-sertifiserte verksemder i Noreg på NHO sine heimesider på internett (260 bedrifter). Adresselistene frå STØ inneheldt bedrifter som var valgt ut på grunn av at dei var:

- a) leverandørar av dei daglegvarene med høgast omsetning i Noreg (”handlekorg-prosjektet”), og
- b) bedrifter som ut frå offentleg statistikk er økonomisk viktige og samtidig er store forbrukarar av emballasje i sin distribusjon (”emballasjeindikator-prosjektet”).

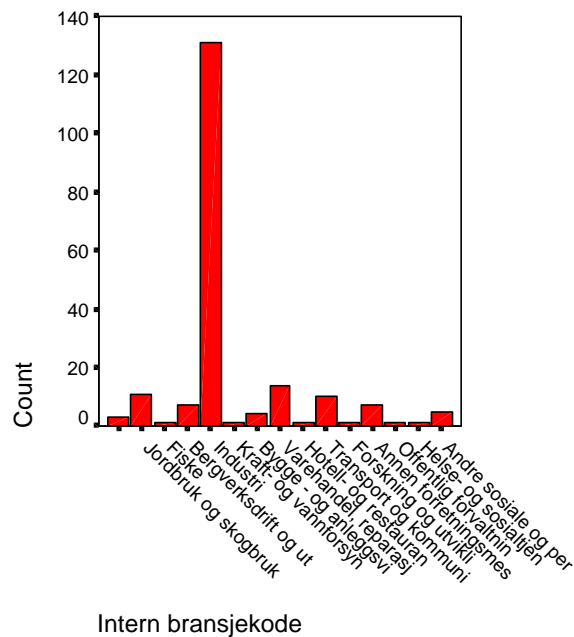
Dette utvalget gjer at svara er dominert av industribedrifter, og dei fleste verksemdene er miljøsertifiserte. Bedriftene utan miljøleingsystem er, som forklart ovanfor, valgt ut frå økonomiske nøkkeltall og emballasjebruk.

260 av dei 349 verksemdene som fekk tilsendt spørreskjema var miljøsertifiserte (74%).

I følge Statistisk Sentralbyrå (2002) finnst det nesten 440.000 bedrifter i Noreg. 25.000 av desse (5,7%) er industribedrifter. På NHO sine heimesider står lista over norske verksemder som er ISO- eller EMAS-sertifisert. Lista inneheld 318 bedrifter per 26/11-02, og dette tilsvarer 0,1% av dei norske verksemdene. Utvalget i spørreundersøkinga inneheld ein høgare andel industribedrifter og miljøsertifiserte verksemder. STØ tar difor forbehold når det gjeld å bruke resultatata på norske verksemder generelt.

3.3 DATAGRUNNLAG

3.3.1 Fordeling etter bransje

Figur 3.2 og Tabell 3.1 viser fordelinga av svar på ulike bransjar. Det er brukt same bransjeinndeling som i SSB sin næringsstatistikk (NACE).

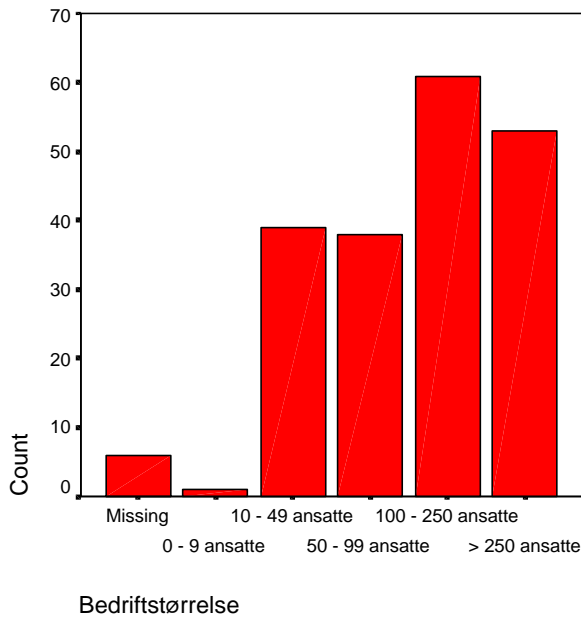
Figur 3.2 Fordeling etter bransje

Intern bransjekode				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	3	1,5	1,5	1,5
Jordbruk og skogbruk	11	5,6	5,6	7,1
Fiske	1	,5	,5	7,6
Bergverksdrift og utvinning	7	3,5	3,5	11,1
Industri	131	66,2	66,2	77,3
Kraft- og vannforsyning	1	,5	,5	77,8
Bygge- og anleggsvirksomhet	4	2,0	2,0	79,8
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer og husholdningsapparater	14	7,1	7,1	86,9
Hotell- og restaurantvirksomhet	1	,5	,5	87,4
Transport og kommunikasjon	10	5,1	5,1	92,4
Forskning og utviklingsarbeid	1	,5	,5	92,9
Annen forretningsmessig tjenesteyting	7	3,5	3,5	96,5
Offentlig forvaltning	1	,5	,5	97,0
Helse- og sosialtjenester	1	,5	,5	97,5
Andre sosiale og personlige tjenester	5	2,5	2,5	100,0
Total	198	100,0	100,0	

Tabell 3.1 viser at datagrunnlaget er sterkt dominert av industribedrifter (131 svar, 66%). På dei neste plassane kjem ”Varehandel, reparasjon av kjøretøyer og husholdningsapparater” (14), ”Jordbruk og skogbruk” (11) og ”Transport og kommunikasjon” (10). På grunn av for få svar i andre bransjar enn ”Industri” har vi valgt å ikkje vurdere forskjellar basert på bransje.

Tabell 3.1 Fordeling etter bransje

3.3.2 Fordeling etter antal ansatte

Figur 3.3 Fordeling etter antal ansatte

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0 - 9 ansatte	1	,5	,5	,5
10 - 49 ansatte	39	19,7	20,3	20,8
50 - 99 ansatte	38	19,2	19,8	40,6
100 - 250 ansatte	61	30,8	31,8	72,4
> 250 ansatte	53	26,8	27,6	100,0
Total	192	97,0	100,0	
Missing System	6	3,0		
Total	198	100,0		

Tabell 3.2 Fordeling etter antal ansatte

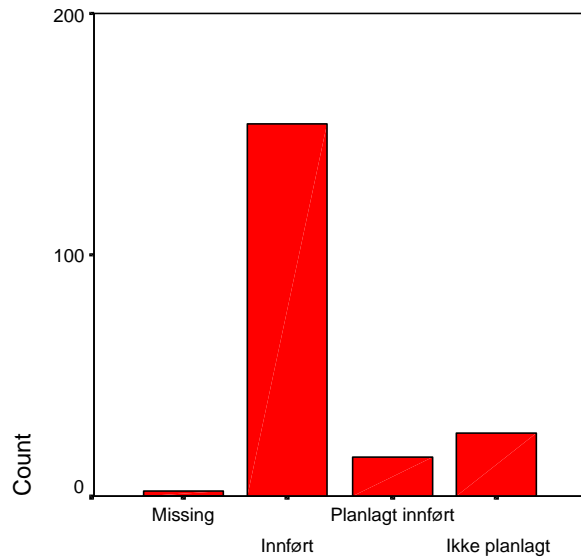
Figur 3.3 og Tabell 3.2 viser korleis svara fordeler seg etter kor mange ansatte verksemdene har.

Noreg og EU har ulik definisjon på kor grensene går mellom små, mellomstore og store bedrifter. Vi har difor valgt ei ganske detaljert inndeling for ikkje å låse oss til ein av desse definisjonane.

I gruppa under 10 ansatte har vi berre eitt svar, men dei andre fire gruppene har alle så mange svar at dei tilfredsstillar kravet til reliabilitet.

Ved krysskopling mot andre spørsmål vil ei endring på eitt svar innanfor den minste gruppa (50-99 ansatte) gi eit utslag på (2,6%).

3.3.3 Kor mange av verksemdene har miljøleingsystem?

Har bedriften innført eller planlagt å innføre et miljø

Figur 3.4 Kor mange av verksemdene har innført miljøleingsystem?

Figur 3.4 og Tabell 3.3 viser kor mange av verksemdene som har innført, planlegg å innføre eller ikkje har planlagt å innføre miljøleingsystem.

Dei aller fleste verksemdene (154) har innført miljøstyringssystem etter ISO 14001 eller EMAS (tilsvarer 78% av dei som svarte). 16 verksemdar har planlagt innføring medan 26 ikkje har planlagt å innføre miljøleingsystem. 2 verksemdar svarte ikkje på dette.

74% av verksemdene som fekk tilsendt spørreskjema var miljøsertifiserte. Miljøsertifiserte verksemdar har altså svart på spørreundersøkinga i litt større grad enn dei som ikkje er sertifisert.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Innført	154	77,8	78,6	78,6
Planlagt innført	16	8,1	8,2	86,7
Ikke planlagt	26	13,1	13,3	100,0
Total	196	99,0	100,0	
Missing System	2	1,0		
Total	198	100,0		

Tabell 3.3 Kor mange av verksemdene har miljøleingsystem?

Den minste gruppa i denne inndelinga er dei som planlegg å innføre miljøleingsystem. Denne gruppa står for 8,1% av svara (16 stk).

vi kan vurdere forskjellar basert på om verksemdene har miljøleingsystem eller ikkje (Ytterhus og Skjaker (1998) bruker 20 svar som ein tommelfingerregel for kor mange svar ein bør ha for å kunne trekke rimeleg sikre konklusjonar).

Dette er litt lite for å kunne trekke sikre konklusjonar, men slått saman med gruppa som ikkje har planlagt å innføre miljøleingsystem blir gruppa stor nok til at

Ved krysskopling mot andre spørsmål vil ei endring på eitt svar innanfor gruppa som planlegg innføring gi eit relativt stort utslag (6,3%). Det vil det også for dei som ikkje har planlagt å innføre miljøleingsystem (3,8%). Dette er tatt omsyn til ved vurdering av svara.

3.4 FEILKJELDER I SPØRSMÅLSFORMULERINGANE

Spørreundersøkingar kan aldri bli 100% nøyaktige. Feilkjeldene kan gi opphav til for positive/negative svar på spørsmåla og problem med å generalisere resultatane (meir om det siste i kapittel 3.2). Grunnane til at respondentane svarer for positivt/negativt kan vere mange, og vi vil her ta for oss det vi meiner er dei viktigaste feilkjeldene i denne undersøkinga.

Leiande spørsmål

Sjølv om spørsmåla er formulert så ”nøytralt” som muleg, er det ein tendens til at respondentane vil vere enig med spørsmålsstillaren eller svare det dei trur er ”riktig”. I denne undersøkinga vil denne tendensen føre til at vi får for mange ”ja”-svar.

Frykt for ”lekkasjar”

Ved utsending av spørreskjema vart det presisert at alle svar ville bli behandla konfidensielt. Vi ba likevel om opplysningar om bedriftsnamn, kontaktperson, antall ansatte osv. for å kunne sortere svara mellom bedrifter med ulik storleik og for å kunne ta kontakt med dei som svarte i etterkant. Det at verksemdene måtte oppgi slike opplysningar kan ha ført til for positive svar i frykt for at svara ville bli kjent.

Forsvar for eget arbeid

Spørreskjemaet vart sendt til den som hadde miljøansvaret i verksemdene. Desse personane er sannsynlegvis meir interessert og oppdatert når det gjeld miljø enn andre i organisasjonen. I tillegg kan personar som får spørsmål som gjeld sitt eige arbeidsområde føle trang til å rettferdiggjere arbeidet sitt ved å svare for positivt.

Spørsmålsformuleringar som gir opphav til subjektive tolkingar

I ettertid er det lett å sjå at nokre av spørsmåla og svaralternativa med hell kunne vore formulert på ein annan måte for å få meir korrekte svar. Dei to viktigaste eksempla på svake indikatorspørsmål er:

- *”Er bedriften opptatt av at også administrativt/tjenesteytende arbeid kan medføre miljøbelastningar....?” (spørsmål i Figur 5.4).*

Uttrykket ”opptatt av” kan tolkast ganske vidt. Har respondentane tolka dette som at ein løpande gjer nødvendige kartleggingar og deretter gjennomfører forbetringar? Sannsynlegvis ikkje. Spørsmålet har høg svarprosent på ”ja” og ”i rimelig grad”, men dette blir likevel ikkje prioritert som eit strategisk viktig miljøtema i Figur 6.1, der ”Redusere miljøkonsekvensene fra egne administrative/tjenesteytende prosesser” kjem 3. sist i rangering av strategisk viktige miljøtema på 1-2 års sikt.

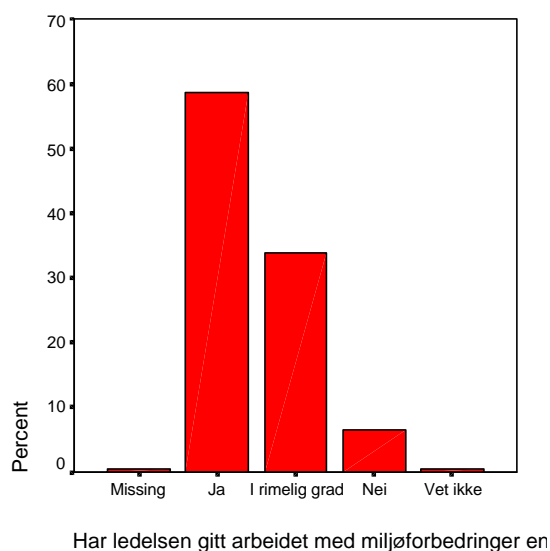
- *”Har disse personene tilstrekkelig tid og ressurser til å gjennomføre miljøoppgavene?” (spørsmål i Figur 4.9).*

Svaralternativet ”i rimelig grad” kan romme eit vidt spekter av meiningar. Spørsmålet har høg svarprosent på ”i rimelig grad”, men likevel er tid den viktigaste motkrafta for miljøforbetringar i Figur 7.3. Her kjem utsagna ”Det er ikke avsatt tilstrekkelig tid til

miljøarbeidet” og ”Det er tidkrevende å beregne nøkkeltall...” på dei to øverste plassane ved rangering av et sett med utsagn/barrierer.

4 KORLEIS FUNGERER MILJØARBEIDET I NORSKE VERKSEMDER?

4.1 RESULTAT FRÅ SPØRREUNDERSØKINGA

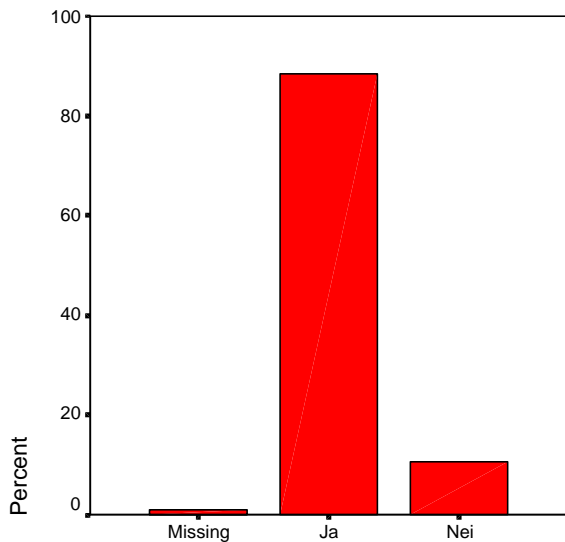

Figur 4.1 viser svarfordelinga på spørsmålet "Har ledelsen gitt arbeidet med miljøforbedring en tilstrekkelig høy "status" i bedriften?"

59% svarte "ja" på dette, 34% svarte "i rimelig grad" mens 7% svarte "nei".

Dei som har innført miljøleingsystem svarer i større grad "ja" (67%) enn dei som planlegg å innføre eller ikkje har planlagt å innføre eit slikt system (31%). Vi kan ikkje sjå at antall ansatte har nokon innverknad.

Figur 4.1 Svar på spørsmålet: "Har ledelsen gitt arbeidet med miljøforbedring en tilstrekkelig høy "status" i bedriften?"

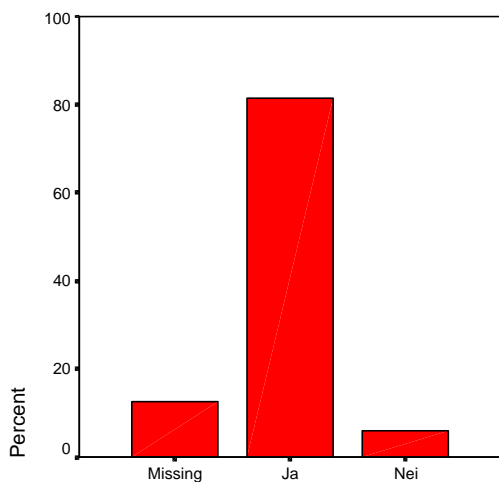
Settes det klare forbedringsmål for de viktigste miljø

Figur 4.2 viser svarfordelinga på spørsmålet ”Settes det klare forbedringsmål for de viktigste miljøbelastningene fra bedriften?”

88% svarte ”ja” på dette mens 11% svarte ”nei”.

Verksemder med miljøleingsystem svarer i større grad ”ja” (98%) enn dei som planlegg å innføre (75%) eller ikkje har planlagt å innføre eit slikt system (46%).

Figur 4.2 Svar på spørsmålet: ”Settes det klare forbedringsmål for de viktigste miljøbelastningene fra bedriften?”

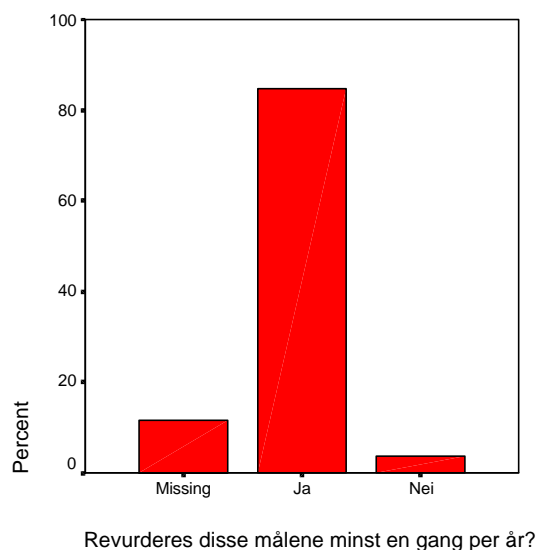

Har bedriften utviklet klare nøkkeltall for planleggi

Dei som svarte ”ja” på spørsmålet i Figur 4.2 gjekk vidare til: ”Har bedriften utviklet klare nøkkeltall for planlegging og oppfølging av de viktigste miljømålene?” Figur 4.3 viser svarfordelinga på dette spørsmålet.

Her svarte 81% ”ja” og 6% ”nei”. 13% svarte ikkje på dette. Det er ein svak samanheng med antal ansatte. Store verksemder svarer i større grad ”ja” enn dei mindre verksemdene (98% blant dei over 250 ansatte mot 83% blant dei med 10-49 ansatte).

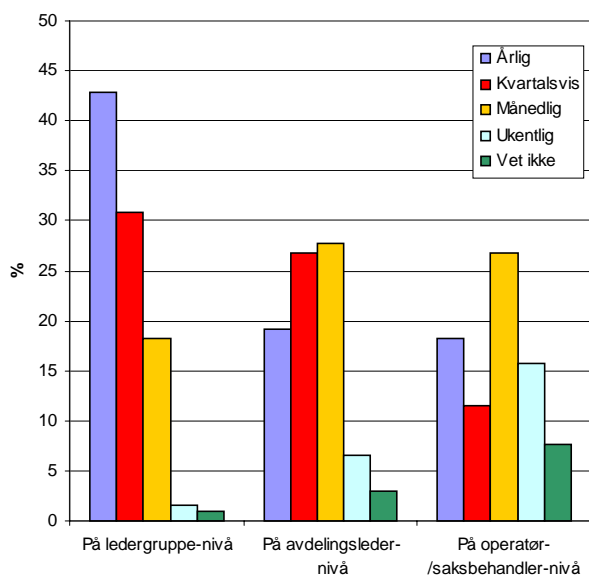
Figur 4.3 Svar på spørsmålet: “Har bedriften utviklet klare nøkkeltall for planlegging og oppfølging av de viktigste miljømålene?”

Dei som svarte "ja" på spørsmålet i Figur 4.2 gjekk vidare til: "Revurderes disse målene minst en gang hvert år?" Figur 4.4 viser svarfordelinga på dette spørsmålet.

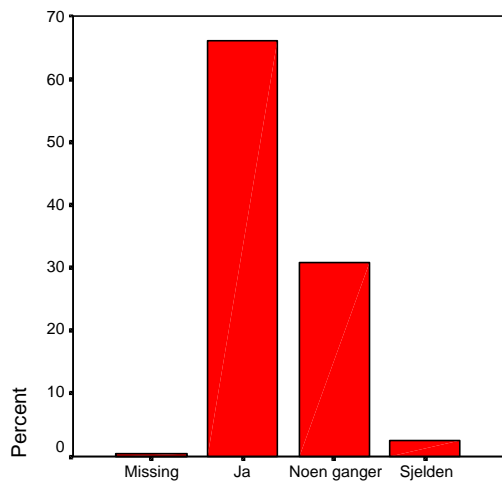
Her svarte 85% "ja" og 4% "nei". 12% svarte ikkje på dette. Blant dei som svarte på spørsmålet var svarprosenten hele 96% for "ja". Verksemder med miljøleingsystem svarer i større grad "ja" (98%) enn dei som planlegg å innføre eller ikkje har planlagt å innføre eit slikt system (83%).

Figur 4.4 Svar på spørsmålet: "Revurderes disse målene minst en gang hvert år?"

Figur 4.5 viser svarfordelinga på spørsmålet: "Hvordan følges måloppnåelsen opp på ulike nivåer i bedriften?". Her var det muleg å krysse av fleire alternativ. Dei som ikkje svarte på spørsmålet er ikkje vist i figuren.

Figur 4.5 Svar på spørsmålet: "Hvordan følges måloppnåelsen opp på ulike nivåer i bedriften?"

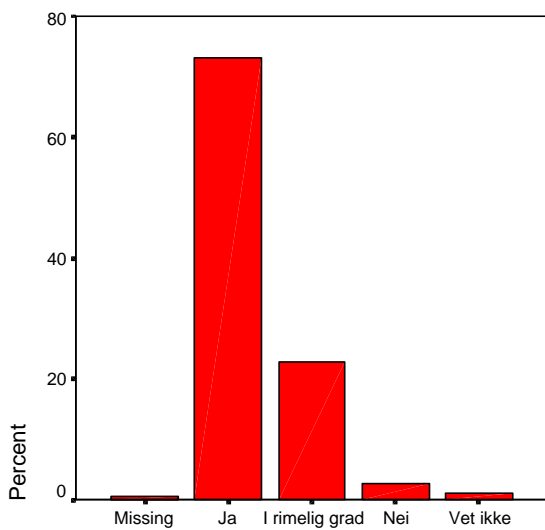

Trekkes ansatte aktivt med i forbedringsprosessen

Figur 4.6 viser svarfordelinga på spørsmålet ”Trekkes ansatte aktivt med i forbedringsprosessen?”

Her svarte 66% ”ja” og 31% ”nei”. Verksemdar med miljøleingsystem svarer i større grad ”ja” (73%) enn dei som planlegg å innføre (44%) eller ikkje har planlagt å innføre eit slikt system (46%).

Figur 4.6 Svar på spørsmålet: ”Trekkes ansatte aktivt med i forbedringsprosessen?”

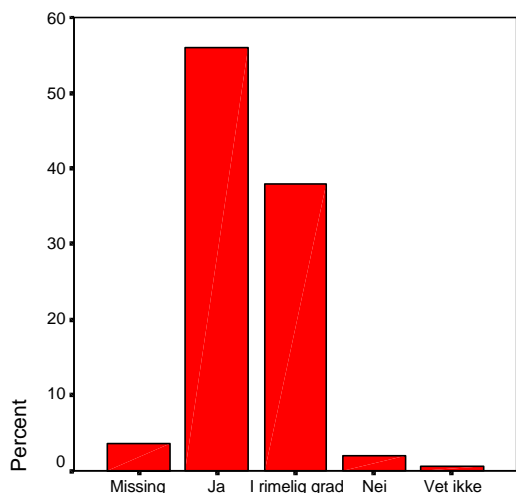

Er ansvaret for miljøarbeidet klart pålagt enkeltpers

Figur 4.7 viser svarfordelinga på spørsmålet ” Er ansvaret for miljøarbeidet klart pålagt enkeltpersoner i bedriften?”.

73% svarte ”ja” på dette, 23% svarte ”i rimelig grad” mens 3% svarte ”nei”. Verksemdar med miljøleingsystem svarer i større grad ”ja” (83%) enn dei som planlegg å innføre (50%) eller ikkje har planlagt å innføre eit slikt system (39%).

Figur 4.7 Svar på spørsmålet: ”Er ansvaret for miljøarbeidet (beslutninger, målinger, oppfølging, gjennomføring av tiltak osv.) klart pålagt enkeltpersoner i bedriften?”

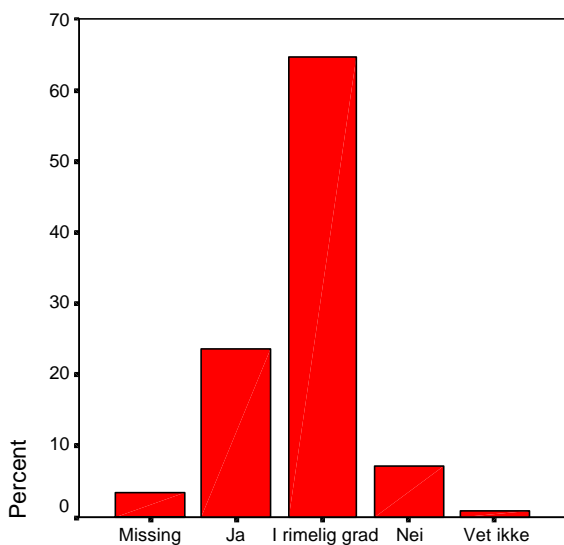

Har disse personene klare retningslinjer for hva de

Figur 4.8 Svar på spørsmålet: Har disse personene klare retningslinjer for hva dette ansvaret innebærer?"

Figur 4.8 viser svarfordelinga på spørsmålet ” Har disse personene klare retningslinjer for hva dette ansvaret innebærer?” (underforstått: Har de personene som har ansvaret for miljøarbeidet klare retningslinjerosv.)

På dette svarte 56% ”ja”, 38% ”i rimelig grad” og 2% ”nei”. Verksemder med miljøleingsystem svarer i større grad ”ja” (66%) enn dei som planlegg å innføre (38%) eller ikkje har planlagt å innføre eit slikt system (17%).

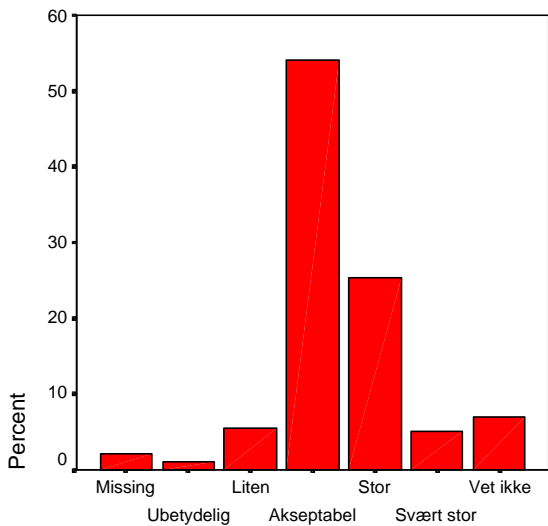

Har disse personene tilstrekkelig tid og ressurser til

Figur 4.9 Svar på spørsmålet: “Har disse personene tilstrekkelig tid og ressurser til å gjennomføre miljøoppgavene?”

Figur 4.9 viser svarfordelinga på spørsmålet ” Har disse personene tilstrekkelig tid og ressurser til å gjennomføre miljøoppgavene?” (underforstått: Har de personene som har ansvaret for miljøarbeidet tilstrekkelig tid og ressurserosv.)

24% svarte ”ja” på dette, 65% svarte ”i rimelig grad” og 7% svarte ”nei”. Verksemder med miljøleingsystem svarer i større grad ”ja” (28%) enn dei som planlegg å innføre eller ikkje har planlagt å innføre eit slikt system (13%).

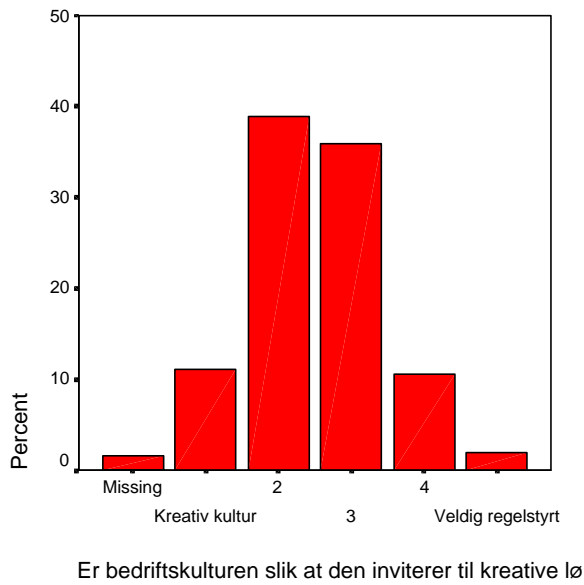
Dersom bedriften har oppnådd miljøforbedringer de

Figur 4.10 Svar på spørsmålet: "Dersom bedriften har oppnådd miljøforbedringer de siste 2-3 årene; hvor stor er denne miljøforbedringen i forhold til det totale potensialet bedriften har når det gjelder miljøforbedringer?"

Figur 4.10 viser svarfordelinga på spørsmålet "Dersom bedriften har oppnådd miljøforbedringer de siste 2-3 årene; hvor stor er denne miljøforbedringen i forhold til det totale potensialet bedriften har når det gjelder miljøforbedringer?"

Her svarte 1% "ubetydelig", 6% "liten", 54% "akseptabel", 25% "stor" og 5% "svært stor". Verksemdar med miljøleingsystem svarer i større grad "stor" (30%) enn dei som planlegg å innføre (13%) eller ikkje har planlagt å innføre eit slikt system (12%).

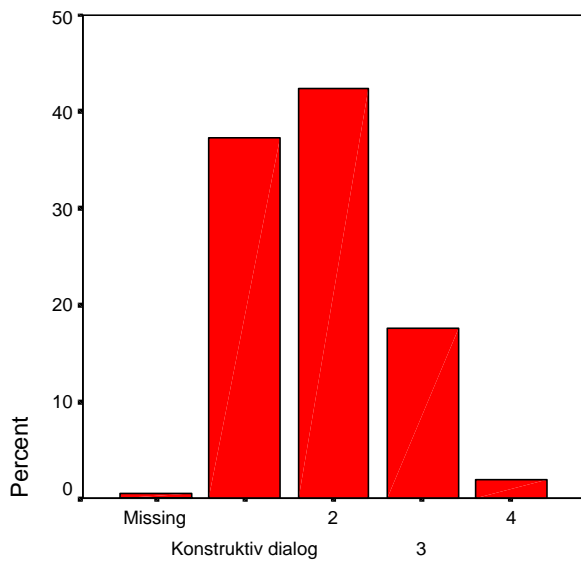
Dei som planlegg innføring av miljøleingsystem skil seg ut ved å ha relativt høg andel svar på at dei har oppnådd "liten" miljøforbetring (33%).

Figur 4.11 viser svarfordelinga på spørsmålet ”Er bedriftskulturen slik at den inviterer til kreative løsninger på problemer eller muligheter som oppstår, eller er bedriften veldig regelstyrt?” Respondentane skulle krysse av på skalaen mellom dei to ytterpunkta.

11% svarte ”kreativ kultur” mens 2% svarte ”veldig regelstyrt”. Mellom desse havna 39% på svaralternativ 2, 36% på alternativ 3 og 11% på alternativ 4. Ein kan ikkje sjå at miljøstyring eller antall ansatte har nokon innverknad på svarfordelinga.

Figur 4.11 Svar på spørsmålet: “Er bedriftskulturen slik at den inviterer til kreative løsninger på problemer eller muligheter som oppstår, eller er bedriften veldig regelstyrt?” (kryss av på skalaen mellom de to ytterpunktene)

Hva kjennetegner kontakten mellom bedriften og or

Figur 4.12 viser svarfordelinga på spørsmålet ”Hva kjennetegner kontakten mellom bedriften og omgivelsene”. Respondentane skulle krysse av på skalaen mellom dei to ytterpunktene.

37% svarte at kontakten var prega av ”konstruktiv dialog” mens ingen svarte ”konfliktfylt”. Mellom disse ytterpunktene havna 42% på svaralternativ 2, 18% på alternativ 3 og 2% på alternativ 4. Ein kan ikkje sjå at miljøstyring eller antall ansatte har nokon innverknad på svarfordelinga.

Figur 4.12 Svar på spørsmålet: “Hva kjennetegner kontakten mellom bedriften og omgivelsene (kommune, miljøorganisasjoner, befolkning osv.)? (Kryss av på skalaen mellom de to ytterpunktene).

4.2 OPPSUMMERING OG DISKUSJON

Svara vi har fått inn tyder på at kontaktpersonane er rimeleg godt fornøgd med korleis miljøarbeidet fungerer. Dei svarer i stor grad ”ja” på at leiinga har gitt miljøarbeidet høg nok ”status” i bedrifta. Miljøsertifiserte verksemder er meir fornøgd enn dei som ikkje er sertifisert. Eit stort fleirtall meiner også at miljøforbetringa dei siste 2-3 åra har vore ”akseptabel”, ”stor” eller ”svært stor”. Dei er altså rimeleg godt fornøgd med resultata av miljøarbeidet. Her skil dei som planlegg innføring av miljøleingsystem seg ut ved å ha relativt høg andel svar på at dei har oppnådd ”liten” miljøforbetring. Det er difor naturleg å tru at dei planlegg å innføre miljøleing nettopp for å bli betre på dette området.

Svært mange svarte også at kontakten med omgivelsane var prega av ”konstruktiv dialog” medan ingen svarte det andre ytterpunktet på skalaen; at kontakten var ”konfliktfylt”.

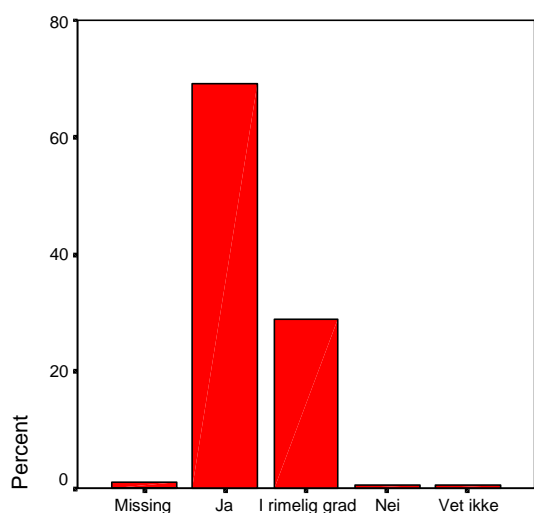
På spørsmål om det blir satt klare forbetningsmål og om måla blir revurdert minst ein gong i året er det svært få som svarar "nei". Også her kan ein sjå forskjell på verksemder som har innført miljøleingsystem og dei som ikkje har det. Verksemder med miljøleingsystem har i høgare grad satt seg mål (det er da også eit krav for dei).

På spørsmål om dei miljøansvarlege har tilstrekkeleg tid og ressursar til å gjennomføre miljøoppgåvene svarer flesteparten "i rimelig grad" i motsetning til dei andre spørsmåla der det er "ja" som får flest avkryssingar. Det tyder altså på at dei miljøansvarlege gjerne skulle hatt meire tid og ressursar til arbeidet sitt.

Verksemder som har innført miljøleingsystem er i større grad fornøgd med korleis miljøarbeidet fungerer samanlikna med dei som ikkje har innført slike system. Antal ansatte synes ikkje å ha nokon stor innverknad på dette.

5 I KOR STOR GRAD OPPLEVER VERKSEMDENE AT DEI HAR KUNNSKAP OM EIGNE MILJØPÅVERKNADER?

5.1 RESULTAT FRÅ SPØRREUNDERSØKINGA

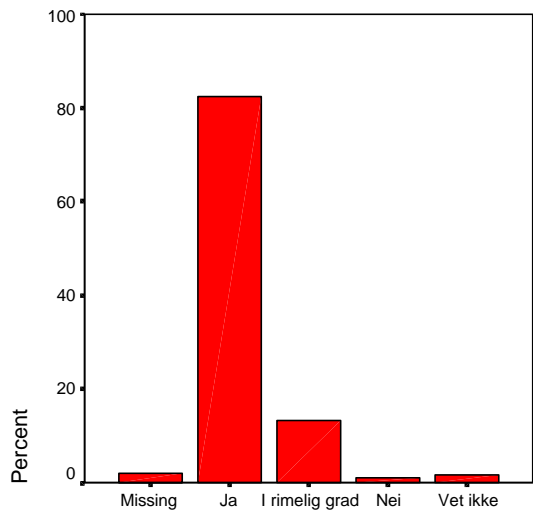

Har din bedrift klart for seg hvilke belastninger den

Figur 5.1 viser svarfordelinga på spørsmålet ”Har din bedrift klart for seg hvilke belastninger den påfører miljøet?”

Her svarte 69% ”ja”, 29% ”i rimelig grad” og 0,5% ”nei”. Verksemdar som har innført miljøleiingssystem svarer i større grad ”ja” (76%) enn verksemdar som planlegg å innføre (44%) eller som ikkje har planlagt å innføre eit slikt system (52%).

Figur 5.1 Svar på spørsmålet: “Har din bedrift klart for seg hvilke belastningar den påfører miljøet (eks. høyt energiforbruk, utslipp av CO2 fra bruk av olje/gass/bensin, utslipp av andre forurensningar, avfall osv.)?”

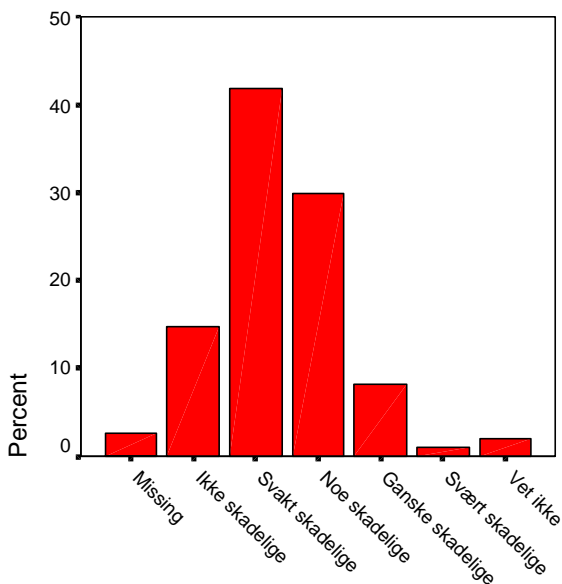

Har bedriften god oversikt over hvilke produksjons

Figur 5.2 Svar på spørsmålet: “Har bedriften god oversikt over hvilke produksjonsprosesser som forårsaker disse miljøbelastningene?”

Figur 5.2 viser svarfordelinga på spørsmålet ”Har bedriften god oversikt over hvilke **produksjonsprosesser** som forårsaker disse miljøbelastningene?”

På dette svarte 82% ”ja”, 13% ”i rimelig grad” og 1% ”nei”. Verksemdar som har innført miljøleingsystem svarer i større grad ”ja” (87%) enn verksemdar som planlegg å innføre (81%) eller som ikkje har planlagt å innføre eit slikt system (71%).

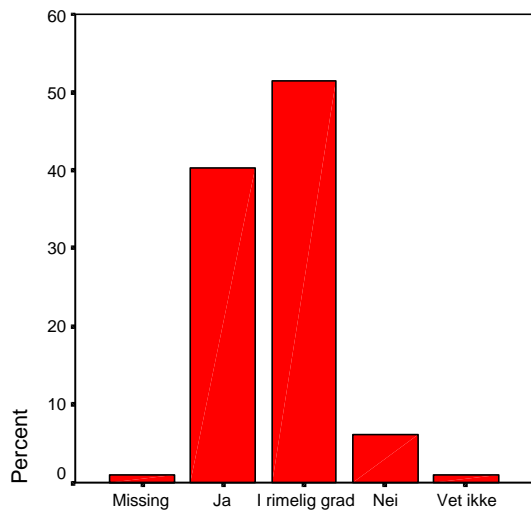

I hvor stor grad er disse produksjonsprosessene sk

Figur 5.3 Svar på spørsmålet: “I hvor stor grad er disse produksjonsprosessene skadelige for miljøet?”

Figur 5.3 viser svarfordelinga på spørsmålet ”I hvor stor grad er disse produksjonsprosessene skadelige for miljøet?”

15% svarte ”ikke skadelig”, 42% svakt skadelig, 30% noe skadelig, 8% ganske skadelig og 1% svært skadelig.

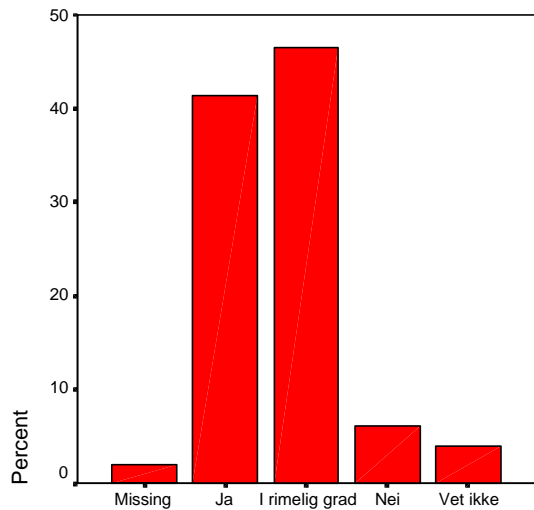

Er bedriften opptatt av at også administrativt/tjenes

Figur 5.4 viser svarfordelinga på spørsmålet "Er bedriften opptatt av at **også administrativt/tjenesteytende arbeid** kan medføre miljøbelastninger?"

40% av respondentene svarte "ja" på dette, 52% svarte "i rimelig grad" mens 6% svarte "nei". Verksemdar som har innført miljøleingsystem svarer i større grad "ja" (48%) enn verksemdar om planlegg å innføre (13%) eller som ikkje har planlagt å innføre eit slikt system (19%).

Figur 5.4 Svar på spørsmålet: "Er bedriften opptatt av at også administrativt/tjenesteytende arbeid kan medføre miljøbelastninger (reisevirksomhet, oppvarming, belysning, kontoravfall, PC-bruk osv.)?"

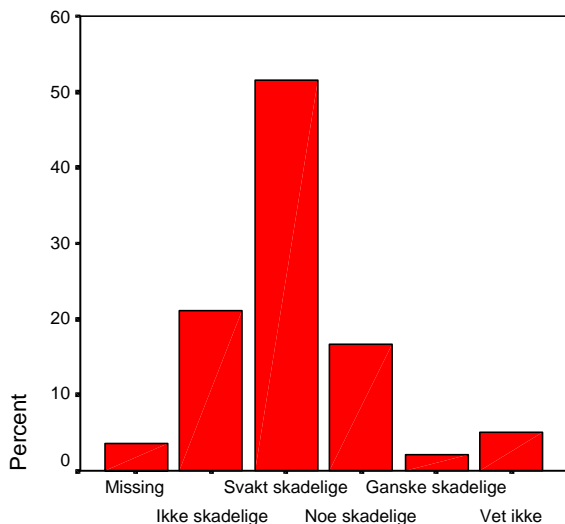

Har bedriften god oversikt over hvilke planleggings

Figur 5.5 viser svarfordelinga på spørsmålet ”Har bedriften god oversikt over hvilke planleggings- og beslutningsprosesser eller administrative/tjenesteytende prosesser som forårsaker disse miljøbelastningene?”

Her svarte 41% ”ja”, 47% svarte ”i rimelig grad” og 6% svarte ”nei”. Verksemdar med miljøleingsystem svarer i større grad ”ja” (47%) enn verksemdar som planlegg å innføre (31%) eller som ikkje har planlagt å innføre eit slikt system (20%).

Figur 5.5 Svar på spørsmålet: “Har bedriften god oversikt over hvilke planleggings- og beslutningsprosesser eller administrative/tjenesteytende prosesser som forårsaker disse miljøbelastningene?”

I hvor stor grad er disse planleggings- og beslutnings

Figur 5.6 viser svarfordelinga på spørsmålet ”I hvor stor grad er disse prosessene skadelige for miljøet?” (underforstått: I hvor stor grad har disse planleggings- og beslutningsprosessene eller administrative/tjenesteytende prosessene skadelige for miljøet?)

På dette svarte 21% ”ikke skadelig”, 52% ”svakt skadelig”, 17% ”noe skadelig” og 2% ”ganske skadelig”. Ingen kryssa av på ”svært skadelig”.

Figur 5.6 Svar på spørsmålet: “I hvor stor grad er disse prosessene skadelige for miljøet?”

5.2 OPPSUMMERING OG DISKUSJON

Svara tyder på at kontaktpersonane føler at dei har rimeleg god kunnskap om sine egne miljøpåverknader. Det er eit fleirtall som svarer ”ja” på at dei har klart for seg kva for belastningar bedrifta påfører miljøet og kva for produksjonsprosessar som er årsak til desse belastningane. Det er også svært få som ikkje er opptatt av at også administrative/tenesteytande aktivitetar kan føre til miljøbelastningar (men her ligg overvekta av svara på ”i rimelig grad” istaden for ”ja”).

Dei føler også at dei har rimeleg god oversikt over kva for prosessar det er som fører til miljøbelastningar frå administrative/tenesteytande aktivitetar. På den eine sida er dette overraskande; vi hadde ikkje trudd at forståinga for at også reising, innkjøp, lys/varme osv. fører til miljøbelastningar var så innarbeida. På den andre sida er det ei overvekt av mellomleiarar med miljøansvar som har svart på undersøkinga, og dei er sannsynlegvis ikkje representative for oppfattinga ute blant folk flest.

Verksemder som har innført miljøleingssystem føler i større grad at dei har kunnskap om egne miljøpåverknader enn verksemder utan slike system. Spesielt er dette tydeleg når det gjeld kunnskap om at også administrative/tenesteytande aktivitetar fører til miljøpåverknader.

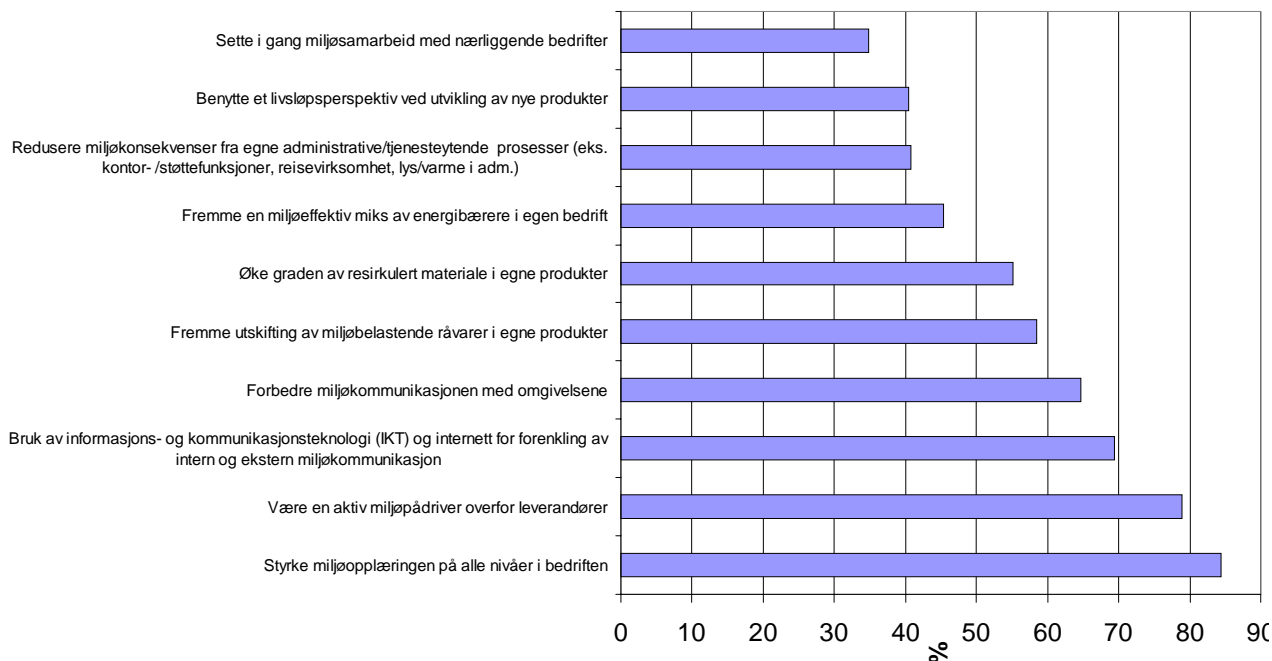
6 KVA FOR MILJØTEMA ER STRATEGISK VIKTIGE FOR VERKSEMDENE?

6.1 RESULTAT FRÅ SPØRREUNDERSØKINGA

For å variere spørreskjemaet og unngå problemet med at respondentane fryktar å svare ”feil”, utforma vi eit sett med tema der respondentane skulle rangere ved å krysse av for ”viktig”, ”uviktig” eller ”vet ikke” på kvart tema. Oppstillinga gjorde det også muleg å dobbeltsjekke spørsmål frå andre delar av spørreskjemaet (tenesteytande arbeid).

Anser du noen av de følgende miljøtema som strategisk viktige innen din bedrift?

%-vis avkryssing av at følgende miljøtema er viktige på 1-2 års sikt

Figur 6.1 Svar på spørsmålet: “Anser du noen av følgende miljøtema som strategisk viktige innen din bedrift?” (kryss av i den aktuelle boksen både for 1-2 års sikt og 3-5 års sikt)

Figur 6.1 viser %-vis avkryssing på at dei oppgitte miljøtema er strategisk viktige på 1-2 års sikt. På dei øvste plassane kjem:

- 1. Styrke miljøopplæringen på alle nivåer i bedriften*
- 2. Være en aktiv miljøpådriver overfor leverandører*
- 3. Bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) og internett for forenkling av intern og ekstern miljøkommunikasjon*
- 4. Forbedre miljøkommunikasjonen med omgivelsene*

Verksemdene vart også bedt om å vurdere om dei samme miljøtema var viktige eller uviktige på 3-5 års sikt. Det er dei samme fire som ligg på topp på dette spørsmålet bortsett frå at dei to første har bytta plass. Nederst på lista (1-2 års sikt) kjem:

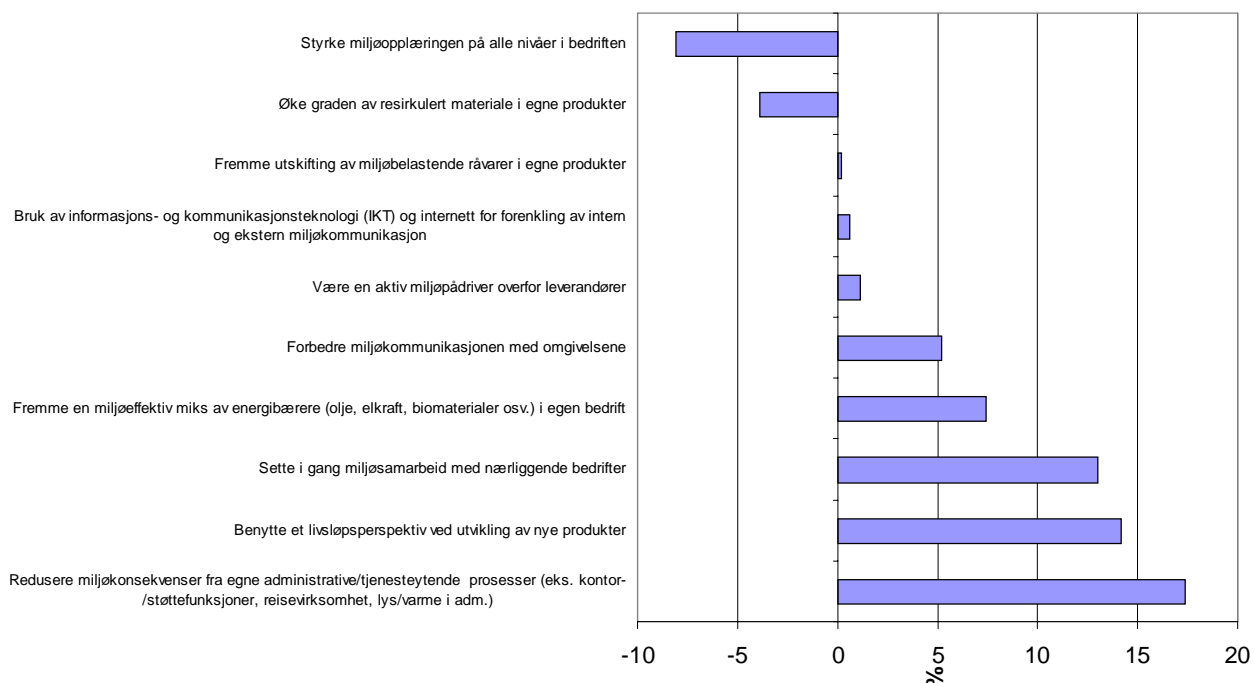
- 10. Sette i gang miljøsamarbeid med nærliggende bedrifter*
- 9. Benytte et livsløpsperspektiv ved utvikling av nye produkter*
- 8. Redusere miljøkonsekvenser fra egne administrative/tjenesteytende prosesser*

For å sjå forskjellane i vurdering av kva som er viktig no og lenger fram i tid har vi i Figur 6.2 vist framgang og tilbakegang i %-poeng for kvart miljøtema.

Anser du noen av de følgende miljøtema som strategisk viktige innen din bedrift?

Framgang/tilbakegang i avkryssing av at følgende miljøtema er viktige

Endring fra 1-2 års sikt til 3-5 års sikt (%-poeng)

Figur 6.2 Framgang/tilbakegang i avkryssing av at ulike miljøtema er viktige. Endring fra 1-2 års sikt til 3-5 års sikt (%-poeng)

Ein ser at tema som sjeldan er satt opp som ”viktig” på 1-2 års sikt har størst framgang ved vurdering av viktige miljøtema på 3-5 års sikt (eks. ”Redusere miljøkonsekvenser fra egne administrative/tjenesteytende prosesser”). Motsatt har temaet som oftast er kryssa av som ”viktig” på 1-2 års sikt (”Styrke miljøopplæringen på alle nivåer i bedriften”) størst tilbakegang.

Eitt tema med stor framgang er ”Benytte et livsløpsperspektiv ved utvikling av nye produkter”. Dette er store bedrifter (> 250 ansatte) meir opptatt av enn dei mindre bedriftene (59% mot 37% eller mindre ved vurdering av viktige miljøtema på 1-2 års sikt). Bedrifter som planlegg innføring av miljøleingsystem er også meir opptatt av dette enn verksemder som allerede er miljøsertifiserte eller som ikkje planlegg å innføre slike system (50% mot 40% ved vurdering av viktige miljøtema på 1-2 års sikt og 73% mot 55%/41% på 3-5 års sikt).

8 av dei 10 miljøtema blir oftare vurdert som ”viktig” ved 3-5 års sikt enn ved 1-2 års sikt.

6.2 *OPPSUMMERING OG DISKUSJON*

Dei tema som oftast er vurdert som "viktig" handlar om opplæring, innkjøp og kommunikasjon (internt og eksternt). Prosesstekniske endringar (utskifting av råvarer, bruke meir resirkulert materiale og endring av energibærarar) hamnar midt på treet, medan "Redusere miljøkonsekvenser fra egne administrative/tjenesteytende prosesser" kjem nest sist ilag med bruk av livsløpsvurderingar. Nederst på lista kjem "Sette i gang miljør samarbeid med nærliggende bedrifter".

Det ser altså ikkje ut til at verksemdene ønsker å prioritere reduksjon av utslepp frå tenesteytande aktivitetar direkte.

Tema som sjeldan er satt opp som "viktig" på 1-2 års sikt har relativt stor framgang ved vurdering av viktige miljøtema på 3-5 års sikt. Dei blir likevel liggande blant dei 5 minst prioriterte miljøtema også da.

Respondentane vurderer nesten alle miljøtema til å bli viktigare i framtida enn dei er no.

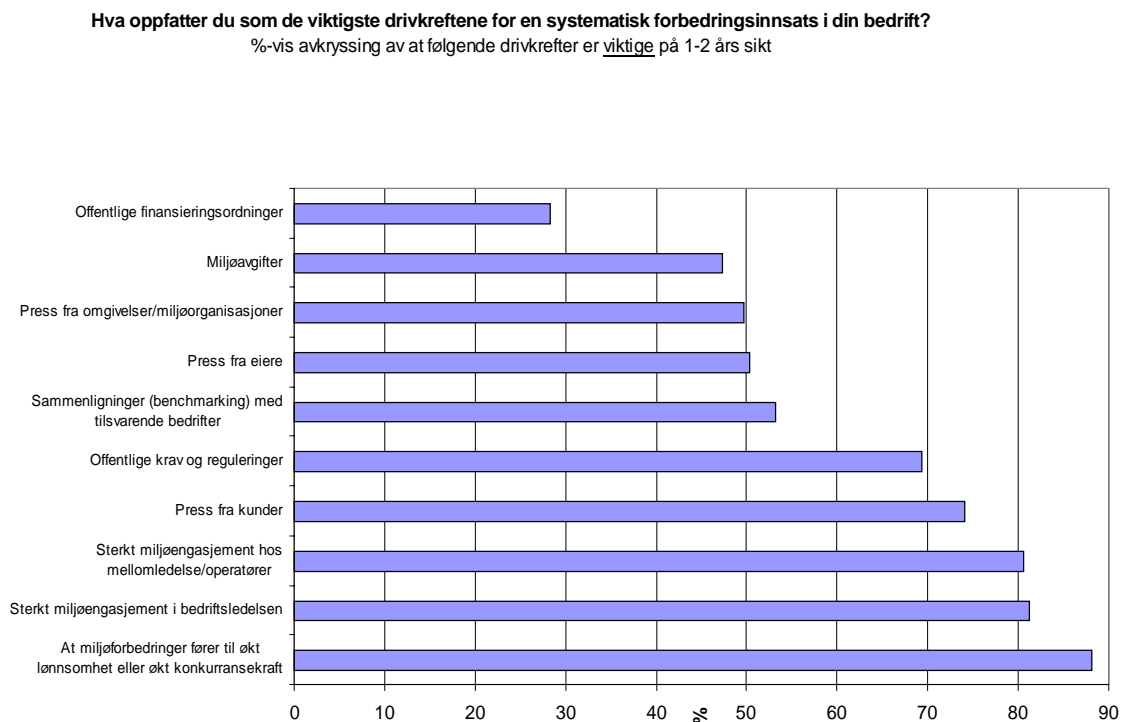
Store verksemder (> 250 ansatte) er meir opptatt av livsløpsperspektivet ved utvikling av nye produkt enn dei mindre bedriftene. Bedrifter som planlegg innføring av miljøleingsystem er også meir opptatt av dette enn verksemder som allerede er miljøsertifiserte eller som ikkje planlegg å innføre slike system.

7 KVA ER DRIVKREFTER OG MOTKREFTER FOR INNSATSEN PÅ MILJØOMRÅDET?

7.1 RESULTAT FRÅ SPØRREUNDERSØKINGA

7.1.1 Drivkrefter

På samme måte som for vurdering av strategisk viktige miljøtema, utforma vi her eit sett med drivkrefter der respondentane skulle rangere ved å krysse av for ”viktig”, ”uviktig” eller ”vet ikke” på kvart tema.

Figur 7.1 Svar på spørsmålet: “Hva oppfatter du som de viktigste drivkreftene for en systematisk forbedringsinnsats i din bedrift?” (kryss av i den aktuelle boksen både for 1-2 års sikt og 3-5 års sikt)

Figur 7.1 viser %-vis avkryssing på at dei oppgitte drivkreftene er viktige på 1-2 års sikt. På dei øvste plassane kjem:

1. *At miljøforbedringer fører til økt lønnsomhet eller konkurransevne*
2. *Sterkt miljøengasjement i bedriftsledelsen*
3. *Sterkt miljøengasjement hos mellomledelse/operatører*

Verksemdene vart også bedt om å vurdere om dei samme drivkreftene var viktige eller uviktige på 3-5 års sikt. Det er dei samme som ligg på topp her, bortsett frå at nr. 3 har bytta plass med nr. 4. Klart nederst på lista kjem

10. *Offentlige finansieringsordninger*

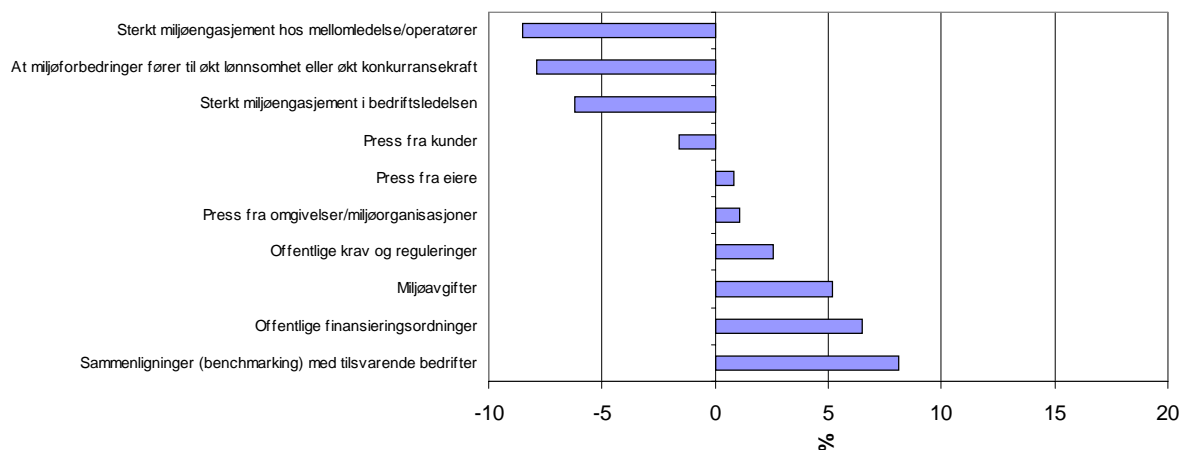
Ein ser at det er dei interne drivkreftene som oftast blir vurdert som viktig, medan eksterne drivkrefter som offentlige finansieringsordningar, miljøavgifter, press frå omgivelsar/miljøorganisasjonar og eigarar hamnar på dei nederste plassane.

Verksemder som planlegg å innføre miljøleiingssystem opplever press frå eigarar som ei viktigare drivkraft enn dei som har innført eller ikkje planlegg å innføre miljøleiingssystem (73% mot 50% eller mindre på 1-2 års sikt). Dei samme verksemdene opplever eit sterkt press frå kundar (100%) som ei viktig drivkraft i miljøarbeidet på 1-2 års sikt.

For å sjå forskjellane i vurdering av kva som er viktig no og lenger fram i tid har vi i Figur 7.2 vist framgang og tilbakegang i %-poeng for kvar av dei aktuelle drivkreftene.

Hva oppfatter du som de viktigste drivkreftene for en systematisk forbedringsinnsats i din bedrift?

Framgang/tilbakegang i avkryssing av at følgende drivkrefter er viktige
Endring fra 1-2 års sikt til 3-5 års sikt (%-poeng)

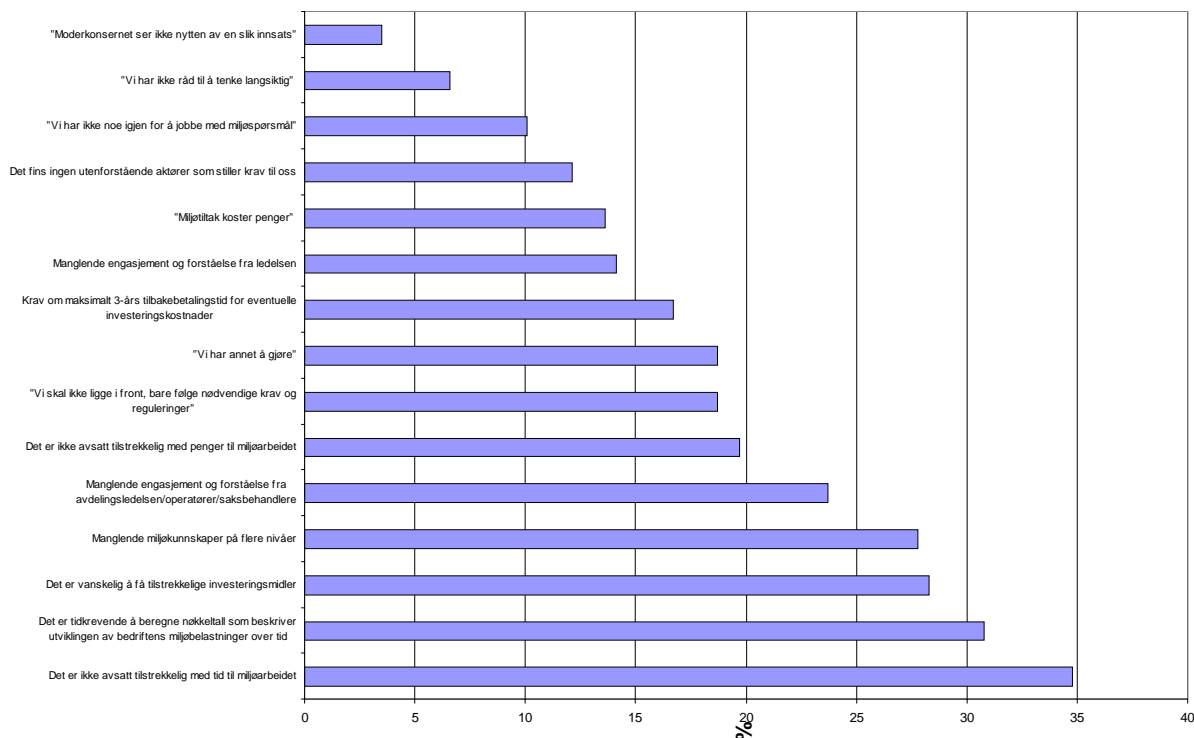
Figur 7.2 Framgang/tilbakegang i avkryssing av at ulike drivkrefter er viktige. Endring fra 1-2 års sikt til 3-5 års sikt (%-poeng)

Også her ser ein at drivkrefter som sjeldan er satt opp som ”viktig” på 1-2 års sikt har stor framgang ved vurdering av viktige drivkrefter på 3-5 års sikt (eks. ”Offentlige finansieringsordninger” og ”miljøavgifter”) og motsatt; eit tema som er ”viktig” på 1-2 års sikt har stor tilbakegang (eks. ”At miljøforbedringer fører til økt lønnsomhet eller konkurransekraft”). Drivkrafta ”Sammenligning (benchmarking) med tilsvarende bedrifter” skil seg ut fra mønsteret, og ligg øverst på lista over drivkrefter som blir relativt viktigare.

7.1.2 Motkrefter

Figur 7.3 viser svarfordelinga på spørsmålet ”Hva er de viktigste motkreftene og motforestillingene for en systematisk forbedringsinnsats i din bedrift?”. Her kunne respondentane krysse av fleire motkrefter/motforestillingar.

Hva er de viktigste motkreftene og motforestillingene for en systematisk forbedringsinnsats i din bedrift?
 %-vis avkryssing av hvert punkt

Figur 7.3 Svar på spørsmålet: "Hva er de viktigste motkreftene/motforestillingene for en systematisk forbedringsinnsats i din bedrift? (kryss bare av i de boksene som er relevante for din bedrift)"

Begge de to viktigste motkreftene går på tidsbruk, men også manglende investeringsmidlar, miljøkunnskap og engasjement hos avdelingsleiinga/operatører/saksbehandlarar kjem høgt opp. I gjennomsnitt krysser verksemder som har innført miljøleiingssystem av færre motkrefter enn verksemder som ikkje har miljøleiingssystem.

7.2 OPPSUMMERING OG DISKUSJON

Svara viser at det er dei interne drivkreftene (auka lønnsomheit, miljøengasjement i bedriftsleiinga og hos mellomleiing/operatørar) som blir vurdert som viktigast for å få til ein systematisk forbetningsinnsats hos verksemdene. Eksterne drivkrefter som offentlege finansieringsordningar, miljøavgifter og press frå omgivelser/miljøorganisasjonar/eigarar blir sjeldnare kryssa av som viktige. Midt mellom desse kjem kundepress, offentlege krav og reguleringar og samanlikningar med tilsvarende bedrifter.

Det viser seg altså at indre faktorar er viktigare enn ytre press for å få til ein systematisk forbettringsinnsats i verksemdene.

Verksemder som planlegg å innføre miljøleingssystem opplever press frå eigarar som ei viktigare drivkraft enn dei som har innført eller ikkje planlegg å innføre miljøleingssystem. Dei same verksemdene opplever press frå kundar som ei viktig drivkraft i miljøarbeidet på 1-2 års sikt.

”Sammenligning (benchmarking) med tilsvarende bedrifter” er den drivkrafta som går mest fram når ein samanliknar viktige drivkrefter på 1-2 års sikt med 3-5 års sikt.

Verksemder som har innført miljøleingssystem krysser i gjennomsnitt av færre motkrefter enn verksemder som ikkje har dette.

Begge dei to viktigaste motkreftene går på tidsbruk. Dette står i kontrast til svara i Figur 4.9, der respondentane vart spurt om dei miljøansvarlege har tilstrekkeleg tid og ressursar til miljøarbeidet. Overvekta av respondentane svarte ”i rimelig grad” (65%) og berre 7% svarte ”nei”. På grunn av sjølv utforminga av spørsmålet og faren for subjektive tolkingar er det sannsynleg at svara i Figur 7.3 gir det mest korrekte bildet, dvs. at tid er ei viktig barriere for miljøarbeidet.

8 OPPSUMMERING OG DISKUSJON

Strategisk viktige miljøtema

Dei miljøtema som oftast er vurdert som strategisk viktige handlar om opplæring, innkjøp og kommunikasjon (internt og eksternt). Prosesstekniske endringar hamnar midt på treet, medan administrative/tjenesteytende prosesser, livsløpsvurderingar og miljøsamarbeid kjem nederst på lista.

Tema som sjeldan er satt opp som ”viktig” på 1-2 års sikt har relativt stor framgang ved vurdering av viktige miljøtema på 3-5 års sikt. Dei blir likevel liggande blant dei 5 minst prioriterte miljøtema også da.

Respondentane vurderer nesten alle miljøtema til å bli viktigare i framtida enn dei er no.

Store verksemder (> 250 ansatte) er meir opptatt av livsløpsperspektivet ved utvikling av nye produkt enn dei mindre bedriftene. Bedrifter som planlegg innføring av miljøleingsystem er også meir opptatt av livsløpsanalysar enn verksemder som allerede er miljøsertifiserte eller som ikkje planlegg å innføre slike system.

Drivkrefter for forbetringar på miljøområdet

Indre faktorar er viktigare enn ytre press for å få til ein systematisk forbetningsinnsats i verksemdene.

Verksemder som planlegg å innføre miljøleingsystem opplever press frå eigarar som ei viktigare drivkraft enn dei som har innført eller ikkje planlegg å innføre miljøleingsystem. Dei same verksemdene opplever press frå kundar som ei viktig drivkraft i miljøarbeidet på 1-2 års sikt.

”Sammenligning (benchmarking) med tilsvarende bedrifter” er den drivkrafta som går mest fram når ein samanliknar viktige drivkrefter på 1-2 års sikt med 3-5 års sikt.

Barrierer for miljøarbeidet

Dei to viktigaste motkreftene for ein systematisk forbetningsinnsats går på tidsbruk, men også manglande investeringsmidlar, miljøkunnskap og engasjement hos avdelingsleiinga, operatørar og saksbehandlarar kjem høgt opp.

Verksemder som har innført miljøeiingssystem krysser i gjennomsnitt av færre motkrefter enn verksemder som ikkje har dette.

Miljøeiingssystem og miljøansvarlege

Verksemder som har innført miljøeiingssystem viser seg i større grad å:

- vere fornøgd med korleis miljøarbeidet fungerer
- ha kunnskap om egne miljøpåverknader
(spesielt administrative/tenesteytande aktivitetar)

enn verksemder utan miljøeiingssystem.

Dei miljøansvarlege føler at dei har god kunnskap om egne miljøpåverknader og prosessar, men slit med å heve kunnskapsnivået internt. Og sjølv om dei er klar over at også administrative og tenesteytande aktivitetar fører til miljøpåverknader, blir dette ikkje prioritert som eit viktig strategisk miljøtema.

REFERANSAR

St.prp. nr. 81 (2001-2002). Om samtykke til ratifikasjon av en konvensjon av 25. juni 1998 om tilgang til miljøinformasjon, allmennhetens deltakelse i beslutningsprosesser og adgang til klage og domstolsprøving på miljøområdet (Århuskonvensjonen). Tilråding fra Utenriksdepartementet av 20. september 2002, godkjent i statsråd samme dag. (Regjeringen Bondevik II)

<http://odin.dep.no/ud/norsk/publ/stprp/032001-030080/index-dok000-b-n-a.html>

NHO, 2002.

http://www.nho.no/hovedweb/hovedweb.nsf/lupMainPage/MP_NHO_ALL?opendocument

SSB, 2002. Emne 10: Næringsvirksomhet: Bedrifter, etter næring og ansattegrupper, 2. kvartal 2002. <http://www.ssb.no/emner/10/01/bedrifter/tab-2002-07-01-01.html>

Stortingsmelding nr.15 (2001-2002). Tilleggsmelding til St.meld. nr. 54 (2000-2001) Norsk klimapolitikk. Tilråding fra Miljøverndepartementet av 22. mars 2002, godkjent i statsråd samme dag (Regjeringen Bondevik II).

<http://odin.dep.no/md/norsk/publ/stmeld/022001-040014/index-dok000-b-n-a.html>

World Business Council for Sustainable Development/World Resources Institute: The Greenhouse Gas Protocol. A corporate accounting and reporting standard. ISBN 2-940240-18-3. September 2001.

Ytterhus, B.E. og Skjaker, O.C.: GRIP-barometeret '98 – En kartlegging av miljøtilpassing i: produksjon av møbler, bank og forsikring, bygg og anlegg, varehandel, transport, turisme. Handelshøyskolen BI etter oppdrag fra GRIP senter for bærekraftig produksjon og forbruk, 1998.

Økstad, E. og Rønning, A.: Miljøeffektivitet og miljøstyring. Miljøanalyse av produksjon og administrasjon i tre virksomheter. Stiftelsen Østfoldforskning, OR 24.02, desember 2002.

VEDLEGG A SPØRRESKJEMA

SPØRREUNDERSØKELSE

Miljøstyring og miljøeffektivitet i norske virksomheter

Vennligst les dette før utfylling:

Stiftelsen Østfoldforskning gjennomfører for tiden et forskningsprosjekt for Norges forskningsråd som skal belyse kvaliteten på miljøstyring og miljøeffektivitet i norske virksomheter. Hensikten med undersøkelsen er to-delt:

- 1 *Vi ønsker å kartlegge viktige årsaker til at noen bedrifter/virksomheter oppnår gode resultater av sitt kontinuerlige arbeid med miljøforbedringer, mens andre henger etter.*
- 2 *Vi ønsker å finne ut hvor mye av bedriftens/virksomhetens miljøbelastninger som skyldes dens administrative eller tjenesteytende avdelinger (ledelse, planlegging, salg, produktutvikling, IKT-avdeling, kontorfunksjoner osv.)*

I denne forbindelsen ber vi deg være vennlig å fylle ut det vedlagte spørreskjemaet og sende det tilbake pr. post til adressen nedenfor innen torsdag 20.juni.

Da spørreskjemaet sendes ut til både industri og tjenesteytende bedrifter/virksomheter, er det mulig at noen av spørsmålene nedenfor ikke har noen betydning i din virksomhet. Bruk da "Vet ikke"-kolonnen eller unnlått å svare på spørsmålet.

Merk deg at betegnelsen "bedrift" er brukt gjennom hele spørreskjemaet, som en felles betegnelse for industribedrifter, tjenesteytende bedrifter og andre typer virksomheter.

Vi lover deg at alle opplysninger du gir oss i spørreskjemaet vil bli behandlet konfidensielt.

Takk for hjelpen!

Vennligst returner det utfylte spørreskjemaet til:

**Stiftelsen Østfoldforskning v/Ingunn Saur Modahl, Postboks 276, 1601 Fredrikstad
(Tlf. 6935 1118)**

Informasjon om bedriften:

Bedriftens navn:

Bransjetilhørighet:

Antall ansatte:

Kontaktperson (navn og tittel):

Tlf./telefaks, e-postadr.:

Hvordan fungerer miljøstyringen i din bedrift ?

(Sett kryss i en av de tilgjengelige boksene for hvert spørsmål).

Har din bedrift klart for seg hvilke belastninger den påfører miljøet (eks. høyt energiforbruk, utslipp av CO₂ fra bruk av olje/gass/bensin, utslipp av andre forurensninger, avfall osv.)?

Ja I rimelig grad Nei Vet ikke

Har bedriften god oversikt over hvilke produksjonsprosesser som forårsaker disse miljøbelastningene?

Ja I rimelig grad Nei Vet ikke

I hvor stor grad er disse produksjonsprosessene skadelige for miljøet?

Ikke skadelige svakt skadelige noe skadelige ganske skadelige svært skadelige vet ikke

3 Er bedriften opptatt av at også administrativt/tjenesteytende arbeid kan medføre miljøbelastninger (reisevirksomhet, oppvarming, belysning, kontoravfall, PC-bruk osv.)?

Ja I rimelig grad Nei Vet ikke

Har bedriften god oversikt over hvilke planleggings- og beslutningsprosesser eller administrative/ tjenesteytende prosesser som forårsaker disse miljøbelastningene?

Ja I rimelig grad Nei Vet ikke

I hvor stor grad er disse prosessene skadelige for miljøet?

Ikke skadelige svakt skadelige noe skadelige ganske skadelige svært skadelige vet ikke

Har ledelsen gitt arbeid med miljøforbedringer en tilstrekkelig høy "status" i bedriften?

Ja I rimelig grad Nei Vet ikke

Settes det klare forbedringsmål for de viktigste miljøbelastningene fra bedriften?

Ja Nei
(gå direkte til spm. 6e)

Har bedriften utviklet klare nøkkeltall for planlegging og oppfølging av de viktigste miljømålene?

Ja Nei

Revurderes disse målene minst en gang pr. år?

Ja Nei

Hvordan følges måloppnåelsen opp på ulike nivåer i bedriften?

	Årlig	Kvartalsvis	Månedlig	Ukentlig	Vet ikke
På ledergruppe-nivå	☐	☐	☐	☐	☐
På avdelingsleder-nivå	☐	☐	☐	☐	☐
På operatør-/saksbehandler-nivå	☐	☐	☐	☐	☐

Trekkes ansatte aktivt med i forbedringsprosessene?

Ja Noen ganger Sjelden Aldri

Er ansvaret for miljøarbeidet (beslutninger, målinger, oppfølging, gjennomføring av tiltak osv.) klart pålagt enkeltpersoner i bedriften?

- Ja I rimelig grad Nei Vet ikke
(gå til spm.8)

Har disse personene klare retningslinjer for hva dette ansvaret innebærer?

- Ja I rimelig grad Nei Vet ikke

Har disse personene tilstrekkelig tid og ressurser til å gjennomføre miljøoppgavene?

- Ja I rimelig grad Nei Vet ikke

Dersom bedriften har oppnådd miljøforbedringer de siste 2-3 årene; hvor stor er denne miljøforbedringen i forhold til det totale potensialet bedriften har når det gjelder miljøforbedringer?

- Ubetydelig Liten Akseptabel Stor Svært stor vet ikke

Har bedriften innført eller planlagt å innføre et miljøledelsessystem (eks. EMAS/ISO 14000)?

- Innført Planlagt innført Ikke planlagt

Er bedriftskulturen slik at den inviterer til kreative løsninger på problemer eller muligheter som oppstår eller er bedriften veldig regelstyrt? (Kryss av på skalaen mellom de to ytterpunktene)

- Kreativ kultur Veldig regelstyrt

Hva kjennetegner kontakten mellom bedriften og omgivelsene (kommune, miljøorganisasjoner, befolkning osv.)? (Kryss av på skalaen mellom de to ytterpunktene).

- Konstruktiv dialog Konfliktfylt

Er en aktiv miljøinnsats et strategisk virkemiddel i din bedrift?

Anser du noen av de følgende miljøtemaer som strategisk viktige innen din bedrift? (Kryss av i den aktuelle boksen både for 1-2 års sikt og for 3-5 års sikt).

	1-2 års sikt		3-5 års sikt		Vet ikke
	Viktig	Uviktig	Viktig	Uviktig	
Øke graden av resirkulert materiale i egne produkter.....	☐	☐	☐	☐	☐
Fremme utskifting av miljøbelastende råvarer i egne produkter...	☐	☐	☐	☐	☐
Fremme en miljøeffektiv miks av energibærere (olje, elkraft, biomaterialer osv.) i egen bedrift.....	☐	☐	☐	☐	☐
Benytte et livsløpsperspektiv ved utvikling av nye produkter.....	☐	☐	☐	☐	☐
Redusere miljøkonsekvenser fra egne administrative/ tjenesteytende prosesser (eks. kontor-/støttefunksjoner, reisevirksomhet, lys/varme i adm.).....	☐	☐	☐	☐	☐
Bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) og internett for forenkling av intern og ekstern miljøkommunikasjon....	☐	☐	☐	☐	☐
Være en aktiv miljøpådriver overfor leverandører.....	☐	☐	☐	☐	☐
Sette i gang miljøsamarbeid med nærliggende bedrifter	☐	☐	☐	☐	☐
Styrke miljøopplæringen på alle nivåer i bedriften.....	☐	☐	☐	☐	☐
Forbedre miljøkommunikasjonen med omgivelsene.....	☐	☐	☐	☐	☐

Drivkrefter og motkrefter for miljøinnsatsen i din bedrift

1 Hva oppfatter du som de viktigste drivkreftene for en systematisk forbedringsinnsats i din bedrift? (Kryss av i den aktuelle boksen både for 1-2 års sikt og for 3-5 års sikt).

	1-2 års sikt		3-5 års sikt		Vet ikke
	Viktig	Uviktig	Viktig	Uviktig	
Offentlige krav og reguleringer.....	☐	☐	☐	☐	☐
Miljøavgifter.....	☐	☐	☐	☐	☐
Offentlige finansieringsordninger.....	☐	☐	☐	☐	☐
At miljøforbedringer fører til økt lønnsomhet eller økt konkurransekraft.....	☐	☐	☐	☐	☐
Sammenligninger (benchmarking) med tilsvarende bedrifter.....	☐	☐	☐	☐	☐
Sterkt miljøengasjement i bedriftsledelsen.....	☐	☐	☐	☐	☐
Sterkt miljøengasjement hos mellomledelse/operatører.....	☐	☐	☐	☐	☐
Press fra eiere.....	☐	☐	☐	☐	☐
Press fra kunder.....	☐	☐	☐	☐	☐
Press fra omgivelser/miljøorganisasjoner.....	☐	☐	☐	☐	☐

2 Hva er de viktigste motkreftene og motforestillingene for en systematisk forbedringsinnsats i din bedrift? (Kryss bare av i de boksene som er relevante for din bedrift).

	Aktuelle motkrefter i min bedrift
Det er tidkrevende å beregne nøkkeltall som beskriver utviklingen av bedriftens miljøbelastninger over tid.....	☐
Manglende engasjement og forståelse fra ledelsen.....	☐
Manglende engasjement og forståelse fra avdelingsledelsen/operatører/saksbehandlere	☐
Det er vanskelig å få tilstrekkelige investeringsmidler.....	☐
Krav om maksimalt 3-års tilbakebetalingstid for eventuelle investeringskostnader	☐
Manglende miljøkunnskaper på flere nivåer.....	☐
Det er ikke avsatt tilstrekkelig med tid til miljøarbeidet.....	☐
Det er ikke avsatt tilstrekkelig med penger til miljøarbeidet.....	☐
Det fins ingen utenforstående aktører som stiller krav til oss.....	☐
"Vi har ikke råd til å tenke langsiktig"	☐
"Miljøtiltak koster penger"	☐
"Vi har ikke noe igjen for å jobbe med miljøspørsmål".....	☐
"Vi har annet å gjøre"	☐
"Moderkonsernet ser ikke nytten av en slik innsats"	☐
"Vi skal ikke ligge i front, bare følge nødvendige krav og reguleringer"	☐

Takk!